

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ ДО ЗАНЯТЬ ПЛАВАННЯМ У ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ

Кречетов О. С.

Полтавська обласна школа вищої спортивної майстерності

Колісник О. А.

*Кременчуцька дитячо-юнацька спортивна школа № 1
(Кременчук, Полтавська область)*

Постановка проблеми. Будь-який вид цілеспрямованої діяльності людини, у тому числі й заняття плаванням, характеризуються певними цілями та мотивами. Проблема підвищення мотивації у дітей та підлітків до занять спортом була завжди однією з головних, оскільки саме дитячий спорт характеризується значним «відсівом». Практика роботи з плавцями показує, що на етапі поглибленої спортивної спеціалізації відсів стає ще більшим. За дослідженнями Р. А. Пілояна, Е. Г. Бабуся, основною причиною «відсіву» в спорті є ослаблення спортивної мотивації [2]. З огляду на це, актуальність дослідження є безперечною, оскільки своєчасне підвищення спортивної мотивації у спортсменів, сприятиме їх спортивному довголіттю.

За визначенням К. К. Платонова мотиви – це психічні явища, які є причинами для здійснення того чи іншого вчинку, дії або поведінки. Ґрунтовне дослідження мотивів та інтересів до занять фізичною культурою і спортом школярів, здійснила учені Г. В. Безверхня. У своїй праці вона провела порівняльний аналіз спортивних інтересів школярів, які проживають у різних регіонах України. Цей аналіз дозволяє стверджувати, що у хлопців найбільшої популярності мають такі види спорту: футбол (34%), баскетбол (25%), плавання (18%), бодібілдинг (11%), види одноборств (9%), туризм, спортивне орієнтування, легка атлетика, волейбол (по 5%), у дівчат – аеробіка (27%), плавання (19%), баскетбол (15%), фітнес (11%), волейбол (8%), туризм, спортивне орієнтування (5%) [1]. Це пов'язано з безліччю причин, утім більшість дітей полишають заняття спортом ще на етапі початкової підготовки, плавання також не є виключенням.

Мета дослідження – проаналізувати категорії мотиви дітей та підлітків до занять плаванням, визначити ієрархію мотивів.

Виклад основного матеріалу. Мотиви дітей та підлітків до занять плаванням, можна представити у вигляді послідовності, яка ґрунтується на виділенні головних причин занять спортом. Спираючись на дослідження спортивних психологів [3; 4] та власний тренерський досвід мотиви до занять плаванням умовно поділяємо на загальні, конкретні і усталені. До загальних мотивів відносимо бажання займатися спортом взагалі, тобто коли дитині байдуже, яким саме

видом спорту вона займається. Такі мотиви переважають на початкових етапах підготовки. Тут важливим фактором вибору виду спорту виступають однолітки, які вже займаються в секції, бажання батьків чи близьких родичів. Так, за статистикою, молодші школярі віддають перевагу спортивним іграм – футболу, волейболу тощо. Інтереси підлітків більш диференційовані: одним подобається гімнастика, іншим – плавання, єдиноборства, легка атлетика тощо. Діти, яким подобаються заняття спортом, відвідують їх з метою фізичного розвитку, зміцнення здоров'я, здобуття перемоги на змаганнях, але не мають конкретних цілей. Діти, для яких спортивні заняття не є домінуючими пріоритетами, як правило, уникають прогулів для запобігання виникненню конфліктів у сім'ї чи булінгу з боку однолітків. Діти, які мають загальні мотиви схильні до зміни виду спорту, залежні від думки однолітків, батьків тощо.

Загальних мотивів відносимо такі: *суспільне схвалення*: схвалення батьків, однолітків, тренера; *спосіб життя*: звичка, відсутність кращих занять, ініціатива батьків; *фізична підготовленість та здоров'я*: відчуття бадьорості та здоров'я, підвищення тону м'язів; *дружба та особисті асоціації*: знайомство з новими людьми, відомими спортсменами; *визнання*: ровесників, суспільства, старшого покоління; *гетеросексуальність*: привабливість для іншої статі; *статус*: повага з боку оточуючих, відчуття особистої значущості [4].

До конкретних мотивів ми відносимо бажання займатися конкретним видом спорту для досягнення певних результатів, зокрема спортивним плаванням. У цьому випадку рівень спортивних досягнень напряму корелює із рівнем мотивації спортсмена. Конкретні мотиви до занять плаванням пов'язані не лише із задоволенням потреби в руховій активності чи збереженні здоров'я, вони як правило ґрунтуються на отриманні певних результатів або гострих вражень від боротьби (азарт, емоції радості від перемоги тощо). Незважаючи на потужну самосвідомість й цілеспрямованість у виборі спорту, діти, котрі мають конкретні мотиви схильні до зміни виду спорту. Негативним фактором у цій ситуації виступає зміна тренера, спортивного колективу, місця для тренувань, переконання тощо. У будь-якому випадку чинник, який впливає на вибір дитини має бути потужним і впливати на емоційну сферу.

Отже, на нашу думку, формування конкретних мотивів пов'язано з дією зовнішніх і внутрішніх чинників. Зовнішні чинники – це умови (ситуації), в яких опиняється суб'єкт діяльності. Внутрішні чинники – це особисті бажання, інтереси і переконання, які виражають потреби, пов'язані з суб'єктом діяльності. Особливу роль у формуванні конкретних мотивів до занять плаванням відіграють переконання, вони характеризують світогляд спортсмена, надають його вчинкам значущість і направленість.

До конкретних мотивів відносимо такі: *самовдосконалення*: досягнення контролю розуму над тілом, більш виражений контроль рухів тіла, оволодіння новими вміннями та навичками; *участь у змаганнях*: позитивні емоції, радість від перемоги, азарт; *успіх та досягнення*: досягнення особистих цілей, участь у відповідальних змаганнях; *відчуття винагорода*: спортивна стипендія, поїздка (екскурсія), додаткова увага; *цілеспрямованість та усвідомленість*: визначення цілі у житті, досягнення більшої впевненості у собі, краще відношення до себе як до особистості, відчуття своєї особливості [4].

Усталені мотиви – це психічні явища, які спонукають спортсмена до цілеспрямованих систематичних занять плаванням, з можливим корегуванням спортивної спеціалізації. Спортсмени, які мають усталені мотиви не змінюють вид спорту, як правило, досягають найвищих результатів – беруть участь у змаганнях всеукраїнського і міжнародного рівнів.

До усталених мотивів відносимо такі: *результативність*: участь у змаганнях високого рівня, грошова винагорода; *незалежність – індивідуальність*: можливість планування розкладу тренувань, участь у розробці програми тренувань, можливість індивідуального тренування, або в малих групах.

Висновок. Таким чином, мотиваційна сфера спортсмена є важливим компонентом процесу організації тренувальної діяльності. Вона відображає інтерес, активне і усвідомлене ставлення спортсмена до тренувань і змагань. Важливо формувати у вихованців мотиви, необхідні для раціоналізації їх тренувальної діяльності, а також мотивації, що дозволить на достатньому рівні протистояти невдачам на змаганнях, досягати успіху, отримувати високі спортивні результати й займати лідируючі позиції.

Список використаних джерел:

1. Безверхня Г. В. Мотивація до занять фізичною культурою і спортом школярів 5-11-х класів: автореф. дис. ... канд. наук із фізичного виховання і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Г. В. Безверхня. – Львів, 2004. – 23 с.
2. Іванченко Л. П. Формування мотивації у підлітків до систематичних занять фізичною культурою і спортом: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія та методика виховання» / Л. П. Іванченко. – Луганськ, 2007. – 20 с.
3. Лещенко Г. А. Формування позитивної мотивації школярів до систематичних занять фізичними вправами: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / Г. А. Лещенко. – Кривий Ріг, 2002. – 18 с.
4. Психологія фізического воститания й спорта / под ред. А. Ц. Пуни. – М.: Физкультура й спорт, 1999. –143 с.